

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Szarmata–római kereskedelmi kapcsolatok
Történeti és régészeti következtetések Üllő 5–9.
lelőhely kerámiaanyaga alapján**

Szebenyi Tamás

Témavezető: Dr. habil. Forisek Péter

DEBRECENI EGYETEM

Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Debrecen, 2024

A téma kutatásának háttere és jelen disszertáció célkitűzései

A szarmata–római kereskedelmi kapcsolatok kutatása az egykori szarmata Barbaricum legteljesebb kiterjedéséhez kapcsolható területen (amelyen a mai Magyarország, Szerbia és Románia közigazgatása osztozik) komoly hiányosságokkal küzd. A kutatástörténet jelen stádiumában az Alföld római eredetű leleteinek vizsgálata rendszerint tematikus szempontrendszer követ (pl. terra sigillaták, amphorák, ólommázás kerámia, emailos fibulák, térdfibulák), összefüggő földrajzi egységet felölelő adatgyűjtésre csupán kevés esetben került sor: érdemben csupán a CRFB sorozat vonatkozó Szolnok (Magyarország, 2005, CRFB U1), illetve Arad megyei (Románia, 2019, CRFB R1) köteteit említhetjük. Problémásabb azonban, hogy a téma szintézisei (legutóbb lásd Vaday A. tanulmányát a *Gyulai Katalógusok* sorozat 6. kötetében, 1998-as megjelenési dátummal) a nagyberuházásokhoz kapcsolódó megelőző feltárások következtében robbanásszerűen megnövekedett mennyiségű leletanyagot még nem integrálhatták magukba.

Jelen doktori disszertáció megszületését a római eredetű tárgyak rendkívüli gyarapodása indokolta, ami számos ponton kínál lehetőséget a korábbi kutatás megállapításainak újragondolására (pl. a periodizáció és a területi csoportok kérdésében). Vaday A. 1998-ban megjelent összefoglalása óta a barbaricum szakirodalom nagyrészt önmagát ismétli, míg az újabb leletközlések kapcsán felmerülő kérdések csupán kevés hangsúlyt kapnak (pl. a szomszédos provinciák termékeinek és a távolsági kereskedelemről származó árucsoportok arányának újraértékelése). Dolgozatom fő célkitűzése, hogy gondolatébresztőként nyissa meg újra a szarmata–római kereskedelmi kapcsolatok körüli vitát, amely jellegéből adódóan rendkívül szerteágazó, továbbá több témában főként csak elméleti szinten folytatható le (pl. a pénzforgalom vagy a zsákmány–ajándék–kereskedelem kérdésköre).

A dolgozat szerkezete, a leletanyag bemutatása során alkalmazott módszertan

Doktori disszertációm két alapvető szerkezeti egységből épül fel, amelyek a bennük vizsgált kérdéseknek megfelelően különböző gondolati sémákat követnek. Munkám első felében az Üllő 5–9. lelőhelyről származó római eredetű kerámiaanyagot mutatom be (2. fejezet), ami a Nagy Magyar Alföld jelenleg ismert legnagyobb ilyen jellegű leletgyűjtése a maga 3481 edénytöredékével. A kerámiatípusokat a jellemző anyagminőségi kategóriáknak megfelelő felosztásban tárgyalom (I. terra sigillaták; II. amphorák; III. *Glanstonware*; IV. sávost festésű kerámia; V. festetlen római kerámiatípusok; VI. sóderes soványítású házi kerámia; VII–VIII.

egyedi előfordulású kerámiaimport; IX. ólomházas kerámia),¹ ahol a proveniencia, a készítéstechnika, illetve a bevonat jellege teremti meg a szükséges kohéziót. Az alcsoportokon belül a formai tipológia képezi az alapvető rendezőelvet, a típuszámok feloldásához szükséges szöveges leírásokat és típustáblákat a 3. függelék tartalmazza. Mindezt a modern kerámia-feldolgozások módszertanának megfelelően a leletanyag részletes katalógusa (5–7. számú függelékek), illetve az edénytöredékeket bemutató rajzos és fényképes képtáblák egészítik ki (1–350. tábla). Bár az üllői pecsételt kerámiához kapcsolódóan korábban készültek anyagvizsgálatok, jelen kézirat munkálatai során a természettudományos vizsgálatokat nem tartottam indokoltnak: Üllő 5–9. lelőhely mindössze 15 km-es távolságra fekszik a Duna vonalától, így importált leletanyagát földrajzi helyzete alapján is nagy valószínűséggel Aquincum előterének „kishatárforgalmához” kapcsolhatjuk.

A disszertáció második szerkezeti egysége a szarmata–római kapcsolatfelvétel elméleti kereteit hivatott tisztázni. Ez alapvetően a vonatkozó szakirodalom összefoglalása révén veszi sorra a téma alapkérdéseit: így az alföldi római tárgyak értelmezési kereteit (4. fejezet), továbbá az import összetételét alapjaiban meghatározó kronológiai (5.2. fejezet) és regionális tényezőket (5.3. fejezet). Az általános szempontrendszerű kérdésközpont megköveteli a vizsgálódás körének kiszélesítését területileg a teljes szarmata Barbaricumra, míg a kerámiaanyag mellett indokoltá teszi az importáru további anyagtípusainak (pl. fibulák, fémtükrök, üvegedények, üvegyöngyök) áttekintését is (1. függelék). A régészeti leletanyag által levonható következtetések mellett az esemény- és a gazdaságtörténet kutatásának újabb eredményei segíthetik a mögöttes folyamatok lehető legpontosabb rekonstruálását, a történeti elemzés (3. fejezet) így az anyagi kultúra vizsgálatával megegyező súlyú elemét képezte munkámnak.

Eredmények: következtetések Üllő 5–9. lelőhely római kerámiaanyaga alapján

A vizsgált lelőhelyről származó római import kerámiát magába foglaló katalógus 2971 tételt számlál (ez edénytípustól függően, változó mértékben közelítheti meg a becsülhető, egykori valós edényszámot). Bár ez a mennyiség az eddig publikált leletgyűttesekhez viszonyítva rendkívül magas (pl. a 2014-ben közölt Felgyő, Kettőshalmi-dűlő lelőhely kerámiaanyagát az üllőihez viszonyítva az arány kb. 5:1!), az üllői lelőhelyen az importált leletek csupán a teljes leletanyag 1,29%-át teszik ki, ami tökéletesen illeszkedik a Kárpát-medencei szarmata Barbaricum átlagába (1–2,5%). Mindezt feltehetően a vizsgált település „ipari jellegével”, így

¹ A terra sigillata leletanyag (I. anyagcsoport) meghatározását Horváth Friderika végezte. Ezúton is köszönöm, hogy a megállapításait tartalmazó dokumentumot a rendelkezésemre bocsátotta!

a fazekasműhelyek tevékenységével együtt a helyi gyártású kerámia „rendellenesen” magas számával magyarázhatjuk. A leletegyüttes vizsgálatát mérete mellett típusgazdagsága is indokolja: ugyanazon település kerámiaanyagán belül reprezentálja ugyanis a szarmata Barbaricumba importált edénytípusok általánosan előforduló variánsait a 2. század második fele és a 4. század vége közötti időszakban (lásd az anyagcsoportok felsorolását korábban!).

A teljes kerámiaanyagon belül az anyagtypusok szerinti megoszlás rendkívül aránytalan képet mutat, hiszen az összesített esetszámok 94%-án mindössze 3 csoport osztozik a 9-ből: a bevonatos edénytípusok (*Glanztoware*) (63,5%), a terra sigillaták (24,9%), illetve a Dressel 24/Zeast 90 típusú amphorák (5,6%). A provinciális fazekasközpontok termelésével összehasonlítva ez egyértelműen rámutathat a szarmata közösségek igényrendszerére, amiben elsődleges kereslet az asztali edények/díszkerámia iránt jelentkezett, míg a durva anyagú házi kerámia iránti szükségleteiket a helyi fazekasműhelyek gyártása is érdemben kielégíthette. Az import jellegéből adódóan erősen szelektált összetételt mutathat egy formai szempontrendszerű elemzés is: a római kerámiaanyagot egyértelműen dominálják a félgömbös alapformájú csészék és tálak (a *Glanztoware* anyagcsoportján belül arányuk 66,8%, míg a teljes import kerámiaanyagon belül is 42,3%!). Ezzel szemben pl. az ólommázás dörzstálak belső kavicságyának erőteljes kopásnyomai bizonyítják a barbár étkezési kultúrától eltérő formák eredeti funkciójában történő használatát is.

Kérdéses lehet, hogy a szarmata Barbaricumba került import kerámiaedények datálása a feltehetően hosszabb használati idejük miatt milyen mértékben egyeztethető össze a provinciális analógiák által biztosított időhatárokkal. Üllő 5–9. lelőhelyen a jól datálható anyagcsoportok tömeges jelenléte ellenére (pl. 737 tételnyi terra sigillata) is problémás az edénytípusok kronológiai rendjének meghatározása, hiszen a több fázisú település 8750 objektuma közötti rendkívül gyakori szuperpozíció, illetve a szarmata településekre jellemző planírozási rétegek miatt a leletanyag keveredésének foka igen magas. Egyedülként a bevonatos, félgömbös alapformájú csészék és tálak csoportján belül (III.E. főcsoport) állítható fel egy munkahipotézisként kezelhető relatív kronológiai rendszer, ami a peremkiképzésekre alapozva az edénytípusok hosszú idejű, részben párhuzamos időszakokat fedő használatát mutatja.

Eredmények: a periodizáció pontosításának lehetőségei

A szarmata–római kereskedelmi kapcsolatok periodizációja olyan komplex kérdéskört érint, amelyben közel egyenlő hangsúllyal kell figyelembe vennünk az eseménytörténet, a gazdaságtörténet és a régészeti leletanyag által biztosított forrásbázisok tanúvallomásait. Bár a

Vaday A. által 1998-ban közölt, 3 korszakot („tartományi periódus”, „birodalmi periódus”, „késő antik periódus”) elkülönítő kronológiai beosztás napjainkban is alkalmazható, a korábban említett tudományterületek újabb eredményei lehetőséget biztosítanak a korszakhatárok finomítására.

A szarmata Barbaricum legkorábbi datálást megengedő római tárgyainak provenienciája több esetben is kérdéseket vethet fel: míg biztosan megtalálhatók köztük az egyértelműen pannoniai eredetű kerámiatípusok (pl. figurálisan festett kerámia, „csíkosan festett” edények), addig más lelettípusok (pl. a perforált szélű fémtükrök vagy a támlapos, egygombos, erős profilú fibulák) nem zárják ki egyértelműen, hogy azok a K-i bevándorló csoportok vagy a kvád szövetségi rendszer révén érték el az alföldi szarmata közösségeket. Az 1. század utolsó harmadától bizonyítható kapcsolatfelvétel (1a. fázis) leletanyaga jellegében határozottan elkülönül a későbbi időszakokban tapasztalhatótól: a kizárólagosan temetkezésekből ismert római tárgyak alacsony esetszámai mellett azok egymástól elszigetelt előfordulásai zárják ki az állandósult árukínálattal jelentkező kereskedelem lehetőségét.

Kérdéses lehet azonban, hogy valós változást jelezhetnek-e a szakirodalom által Antoninus Pius uralkodásának időszakában hangsúlyozott arányeltolódások (1b. fázis), amik kapcsán a hazai és a nemzetközi kutatás egyaránt a közép-galliai terra sigillaták barbaricum megjelenésével hangsúlyozza a kereskedelmi kapcsolatok kiépülését. Bár a kerámiaanyagban az általános mennyiségi növekedés mellett valóban megjelennek újabb típusok is (pl. márványozott festésű kerámia, pompeji vörös festésű tálak utánzatai), az import előfordulása továbbra is őrzi a korábbi időszagnál részletezett jellegzetességeket. Objektív módon jelezhetik azonban a szarmata–római kapcsolatok fejlődését az egygombos, erős profilú fibulák típusvariációinak arányszámai: a Domitianus–Hadrianus-kor közötti datálást megengedő támlapos (*Stützplatte*) változatokhoz (Riha 3.1.1. típus) képest az 1. század utolsó harmada és a 2. század második fele közé keltezhető, támlap nélküli variánsok (Riha 3.1.2. típus) abszolút darabszáma a duplájára emelkedik. A kapcsolatfelvétel intenzitásának fokozódása a régészeti leletanyagban átmeneti időszakként jelentkezik, ám az eseménytörténet ismeretében az 1a–b. fázisok fordulópontját legkorábban a Traianus-féle dák háborúk (105–106) lezárása, illetve ezzel együtt Dacia provincia megszervezése jelölheti ki. Az Antoninus Pius uralkodásának időszakára mutató feliratok (pl. az intercisai hídépítési felirat vagy a partiscumi felirat-töredék) a 2. század második harmadában már egyértelműen rendszeres árucserét feltételeznek.

A valós árukínálattal jelentkező kereskedelem (2a. fázis) kiépülése mindenképpen megkezdődhetett már a markomann–szarmata háborúk (166–180) előtt. A szarmata piacok

becsatlakozását a pannoniai gazdaság körforgásába több lelettípus kapcsán is megfigyelhetjük: ezt a folyamatot mutathatja a közép-galliai és a korai rheinzaberni (Bernhard csoport Ib–IIa.) terra sigillaták, illetve az email berakásos ív- (Berecz IA–IB. típusok) és lapfibulák (Berecz IIA–IIB. típusok) súlypontváltása. Az újabban közölt kerámiaanyagok alapján a kereskedelmi periódusok elkülönítése azok „tartományi” és „birodalmi” jellege alapján megtevesztő (pl. Üllő 5–9. lelőhely esetében a szomszédos provinciákból érkező, illetve a távolsági kereskedelemről származó áru aránya kb. 2:1), hiszen a valós változást a 2a. fázisban éppen a provinciális tömegáru megjelenése jelölheti ki. Ellentmondásos módon a markomann–szarmata háborúk időszakában a régészeti leletanyagban nem jelez érdemi visszaesést, a kapcsolatok intenzitásának fokozódását az újabb K-i népesség beköltözésével a szarmata közösségek geopolitikai súlyának növekedése okozhatja. A szarmata–római kereskedelmi kapcsolatok virágkora a Severus-kori konjunktúra (193–235) időszakát fedi le, amelyben az állandósult árukínálatot az import homogenizált összetétele (pl. a kis formavariációban, de nagy esetszámban jelentkező bevonatos tálak vagy a térdfibulák) mellett a római áru széles körű beágyazottsága (pl. provinciális fibulatípusok és üveggyöngyök szerepe a szarmata viseletben) is mutathatja.

A jelenleg publikált leletanyag alapján problémás a szarmata–római kereskedelmi kapcsolatok erőteljes visszaesésének magyarázata a 3. század második felében (2b. fázis). Bár a korszak importált leletanyaga nagyrészt hosszabb életű, átmeneti tárgytypusok formájában azonosítható (pl. bevonatos, kónikus hasú tálak), a korábbi kapcsolatrendszerre jellemző árutípusok közel egyidejű eltűnése határozott töréspontot jelezhet: lásd pl. a terra sigillaták behozatalának megszűnését a 260-as években, illetve a térdfibulák és az ún. „szarmata típusú” számszerű fibulák használatának megszűnését a 3. század második negyedében/közepén. A komplex folyamat gyökerét alapvetően a pannoniai gazdaság Severus-kori konjunktúra utáni stagnálásában kell keresnünk, ám a szarmata közösségek vásárlóerejét végletesen csökkentette a K-i népmozgások okozta mozgolódás, amely Dacia feladásában (270), majd a tetrarchia korának 7 császári expedíciójában (285–308 között) tetőzött. A régészeti leletanyag kettős/hármas datálásának lehetősége miatt a periódusban a kapcsolatok intenzitásának vizsgálata problémás.

A kereskedelmi kapcsolatok normalizálódása (3. fázis) a 4. század elején teljesen új árukínálat mellett figyelhető meg, aminek jellemzői elemeit képezik az ólommáz-bevonatos kerámiaedények, illetve az üvegedények különböző típusai. Bár a római eredetű áru számarányának visszaesése a korábbi időszakokhoz képest tagadhatatlan, az árukínálat homogenitása (pl. az ólommáz-as edények között a dörzstálak „madárcsőr-szerű”

peremkiképzéssel, illetve az üvegárun belül a pohárformák dominanciája) feltételezi a korábbi szervezett kereskedelmi kapcsolatok továbbélését. A római eredetű leletanyag csökkenésére részben a provinciális gazdaság átalakulása adhat magyarázatot, hiszen Pannoniában a késő római fazekasközpontok hatóköre a belső kereskedelemben is csökken, míg az általuk gyártott edénytípusok nagy része eddig sem talált utat a szarmata piacokra (pl. besimított kerámia, durva anyagú házi kerámia).

Eredmények: az interakciós zónák értelmezésének problémaköre

A kronológiai keretek mellett a szarmata–római kereskedelmi kapcsolatok kutatásának másik alapvető kérdését az érintkezés helyszíneinek meghatározása képezi. A régészeti leletanyag alapján egyértelműen kiemelkedő jelentőségű a limes körzetének szerepe az árucserében. Bár a szakirodalomban általánosan „kishatárforgalomként” hivatkozott jelenség bizonyíthatóan befolyást gyakorol az import áru mennyisége mellett annak összetételére is (pl. bevonatos tányérformák megjelenése Üllő 5–9. lelőhelyen), a provinciális határvidék befolyásoltsági zónájának kiterjedése nem egyértelműen meghatározható: a hasonló irányú szlovákiai kutatások eredményeire hivatkozva 35–40 km széles határzónát feltételezhetünk. A kutatás jelen stádiumában csupán a római áru Barbaricumba történő „belépési pontjainak” meghatározására tehetünk érdemi kísérletet. Az újabb ásatások eredményei alapján azonban a korábban a 2a. fázis intenzív kapcsolatfelvételéhez kapcsolt bal parti infrastruktúra (pl. a Rákospatak torkolatánál található, illetve az Eskü téri erőd) 3. század végi/4. századi datálása valószínűsíthető. Ennek megfelelően nem feltétlenül kell számolnunk állandó katonai jelenléttel a Duna bal partján, ám talán a későbbi építkezések éppen ezeket a frekventáltan használt „belépési pontokat” erősíthették meg. A nógrádverőcei típusú kikötőerődök (pl. *contra Florentiam*) már a 3. fázis megújult kapcsolatrendszerének részét képezhették.

Problémás lehet a centrális Barbaricum felé irányuló kereskedelem interakciós zónáinak meghatározása is. Bár a barbaricum régészeti kutatásban a római import áru kötése az Alföldet átszelő kereskedelmi utakhoz toposzként jelenik meg, a terra sigillaták nagyobb területet felölelő gyűjtésén alapuló elterjedési térképek valójában nem „korridor-szerűen” jelzik a leletanyag sűrűsödését, inkább mutatják a római eredetű tárgyak (változó sűrűségű) „radiális” irányultságú koncentrációját. Mind az említett terra sigillaták, mind a Dressel 24/Zeest 90 típusú amphorák lelőhelyei a gócpontok között egyenletes területi lefedettség alapján rendeződnek, ami a feltételezett útvonalak helyett inkább hangsúlyozza a szarmata közösségek belső kereskedelmének jelentőségét. Munkahipotézisként (a nagyrészt kizárólagosan a régészeti leletanyag alapján kirajzolható útvonalak közül) csupán a Pannoniát

és Daciát a lehető legközvetlenebb módon összekötő nyomvonalakat azonosíthatjuk egy lehetséges római érdekeltségű infrastruktúra részeként: ezek talán az Aquincum–Tiszafüred–Porolissum, az Intercisa–Csongrád–Rescolum, illetve a Lugio–Partiscum–Micia főbb állomásokkal leírható útvonalak. Az így kapott szabályos elrendezésű úthálózat (egymással közel párhuzamosan, 62,5 és 80 km távolságra futó, 322–343 km hosszúságú utak) nyomvonalának kialakításában érdemi szerepe még nem lehetett a 4. századi infrastruktúrának (pl. a Hatvan, Gombospuszta lelőhelyre lokalizálható *burgus*, illetve a nógrádverőcei típusú kikötőerődök).

A fentiekben leírtak alapján az alföldi Barbaricum területén az „átmenő/távolsági kereskedelemnek” talán egy statikusabb modelljét feltételezhetjük, amiben elméleti szinten a ritkás infrastruktúra elsődlegesen a gyorsabban mozgó szolgáltatásokat (pl. futár/postaszolgálat, személyszállítás) támogatja, míg az utak árucserében betöltött szerepe a jelenlegi szakirodalomban messze felülreprezentált. A provinciák között a tömeges áruforgalom a folyami szállítmányozás révén valósulhatott meg. Az import áru az Alföld központi területeit feltehetően két alapvető módon érthette el csupán: egyrészt a szarmaták saját tevékenysége által (pl. időszakos vásárok látogatása, akár nagyobb földrajzi távolságból is), másrészt a barbárföldi római létesítmények (pl. a folyami átkelőhelyek, illetve talán az ezek biztosítását végző katonai táborok) ellátmányaként.

Eredmények: római edénytípusok másolatai az import beágyazottságának kutatásában

Az importált római kerámia szarmata közösségeken belüli beágyazottságának megítélése szempontjából rendkívül fontos a barbár másolatok részletes vizsgálata. A tárgyalt üllői leletanyag ritka alkalmat kínál a szarmata eredetű, vörösre festett kerámia (X. anyagcsoport, 2. függelék) vizsgálatára, hiszen a lelettípusnak 254 tételhez tartozó 296 töredékét lehetett azonosítani, amelyek elsődlegesen településobjektumokból származnak és mindössze 7 esetben kerültek temetkezésbe edénymellékletként.

A barbár festett kerámia csoportján belül a római importáru befolyásának közvetlen hatásait több különböző szinten foghatjuk meg. A legmélyebb kapcsolatot a provinciális előzményekkel a félgömbös testű, megvastagodó peremű tálak (X/III.2a1–2. típusok) komplex pecsételt ornamentikával díszített (B.1.1–2. stílusok) variánsai mutatják. A készítése technika szükségszerű egyszerűsödése mellett (pl. talpkorong alkalmazása, 1–2 motívumból felépülő képmező) ezek még kötöttek a Drag. 37 típus terra sigillaták stílusjegyeihez. Közvetettebb római hatás feltételezhető a tányérformák (X/I.1a–b. típusok), a mély árkolással tagolt oldalú, kónikus falú csészék (X/II.1a1–2. típusok), a tölcseres peremű

gömbtestű edények (X/V.1a1. típus), illetve az egysoros pecsételt díszítésű félgömbös tálak (B.1.3. stílus) esetében. Ezeknél a formai jegyek alapján nyilvánvaló római hatások már a késő szarmata keramika jellemzőivel (pl. horony a perem alatt) hígulnak fel. A hasonlóan komplex felületkezelés (a festett felület utólagos simítása) nélkül is dokumentálható formák (pl. párnás peremkiképzésű félgömbös tálak vagy tagolatlan oldalfalú, kónikus testű csészék) már közelebb állnak a helyi fazekashagyományokhoz, míg említhetők olyan festett edénytípusok is (pl. magas, kónikus hasú táltípus vagy magas nyakú gömbtestű edények), amik alapformájuktól eltekintve már függetleníthetők a római előképektől. Munkahipotézisként a vékony falú félgömbös alapformájú csészéket és bikónikus edényeket (X/IV1–2. típus) a szálrátétes üvegedényekkel rokoníthatjuk, ami a festés alkalmazásának komplex mögöttes gondolatiságára utalhat. A legkorábban a 3. század második felében megjelenő festett kerámia az importált kerámia népszerű típusai (pl. terra sigillaták) iránti állandósult igényt mutatja a szarmata–római kereskedelmi kapcsolatok 2b. fázisának visszaszoruló behozatalával párhuzamos időszakban.

Nyilvántartási szám: DEENK/378/2024.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Szebenyi Tamás
Doktori Iskola: Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10059403

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű könyvek (1)

1. Szerk. Bíró, G., Pintér-Nagy, K., **Szebenyi, T.**: Új nemzedék: A szegedi Régészeti Tanszék tehetséggondozásának elmúlt évtizedei. SZTE BTK Régészeti Tanszék, Szeged, 440 p., 2020. (Monográfiák a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékéről, ISSN 2062-9877 ; 7.) ISBN: 9789633067338

Magyar nyelvű könyvrészek (6)

2. **Szebenyi, T.**: A szarmata Barbaricum településeinek üvedényei I.: Ecser 7. lelőhely.
In: Párducz 111 : Konferencia Párducz Mihály (1908-1974) emlékére : A Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszéke által 2019. november 4-én szervezett emlékkonferencia anyaga. Szerk.: Istvánovits Eszter; Kulcsár Valéria, Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszék, Szeged, 65-104, 2020, (Monográfiák a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékéről, ISSN 2062-9877 ; 8) ISBN: 9789633067741
3. **Szebenyi, T.**: Pecsételt kerámia Ecser 7. lelőhely szarmata településéről.
In: Új nemzedék : A szegedi Régészeti Tanszék tehetséggondozásának elmúlt évtizedei : Ünnepi kötet B. Tóth Ágnes, Kulcsár Valéria, Vörös Gabriella és Wolf Mária tiszteletére.
Szerk.: Bíró Gyöngyvér; Pintér-Nagy Katalin; Szebenyi Tamás, SZTE BTK Régészeti Tanszék, Szeged, 89-120, 2020, (Monográfiák a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékéről, ISSN 2062-9877 ; 7.) ISBN: 9789633067338
4. Pelőcz, J., Pillér, P., **Szebenyi, T.**: Rómaiak a Tiszánál: Válogatás a szegedi Régészeti Tanszék gyűjteményének római kori anyagából.
In: "Azért mégiscsak csinálunk intézetet is, gyűjteményt is..." Válogatás a szegedi egyetem Régészeti Tanszékének leleteiből. Szerk.: Kulcsár Valéria; Pintér-Nagy Katalin, SZTE BTK Régészeti Tanszék, Szeged, 28-31, 2020. ISBN: 9789633067499
5. **Szebenyi, T.**: A római kerámia ritka típusai Üllő 5-9. lelőhely szarmata településén (Spruchbecher és "névbélyeges" edény töredéke a szarmata Barbaricumban).
In: "Vadrózsából tündérsípot csináltam" Tanulmányok Istvánovits Eszter 60. születésnapjára.
Szerk.: L. Nagy Márta; L. Szöllősi Katalin, Jósa András Múzeum, Nyíregyháza, 215-222, 2018, (A Jósa András Múzeum kiadványai, ISSN 0133-8110 ; 73) ISBN: 9786155619069

6. **Szebenyi, T.:** Dressel 24/Zeest 90 típusú amphorák Makó-Igási járandó, M43 33. lelőhely szarmata településéről.
In: Út(on) a kultúrák földjén: Az M43-as autópálya Szeged-országhatár közötti szakasz régészeti feltárásai és a hozzá kapcsolódó vizsgálatok. Szerk.: T. Gábor Szilvia; Czukor Péter, Móra Ferenc Múzeum, Szeged, 325-343, 2017. ISBN: 9789639804562
7. **Szebenyi, T.:** Gyöngykészletek feldolgozásának lehetőségei és nehézségei az EMIR Szarmata Adatbázisában.
In: Az Egységes Múzeumi Információs Rendszer Szarmata Adatbázisa. Egy tematikus régészeti adatbázis felépítésének és hasznosításának tanulságaiból (Online tanulmánykötet). Szerk.: Istvánovits Eszter, Kulcsár Valéria, [s.n.], Budapest, 56-60, 2017.

Idegen nyelvű, külföldi könyvrészletek (1)

8. **Szebenyi, T.:** Imitations of Roman Vessels in the Barbaricum: A Case Study on Red Painted Sarmatian Pottery.
In: The Sarmatians and the Others : Nomadic and Sedentary Cultures in Central and Eastern Europe in the First Half of the 1st Millenium AD. Eds.: Lavinia Grumeza, Victor Cojocaru, Cristina I. Tica, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 269-299, 2024, (Pontica et Mediterranea ; 9) ISBN: 9786060207832

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

9. Olgay, J., **Szebenyi, T.:** Római ólomházas kerámia Üllő 5-9. és Ecser 7. lelőhelyeken.
Móra Ferenc Múzeum évkönyve. 5, 23-43, 2018. ISSN: 2064-8480.
10. **Szebenyi, T.,** Fintor, K., Raucsik, B., Bozsó, G., Tóth, M.: Archeometriai vizsgálatok Üllő 5. lelőhelyről származó pecsételt töredékeken.
Archeom. Műh. 11 (1), 39-46, 2014. ISSN: 1786-271X.
11. **Szebenyi, T.:** Pecsételt kerámia Üllő 5. lelőhely szarmata telepéről.
Acta iuvenum, Sect. archaeol. 1, 9-31, 2013. ISSN: 2064-1222.

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

12. **Szebenyi, T.:** The Manifestation of Trade Along the Limes in the District of Aquincum Towards the Sarmatian Barbaricum.
Hallg. Műhtanulm. 3, 17-33, 2015. ISSN: 2063-6024.

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (1)

13. **Szebenyi, T.:** Imports and imitations: stamped pottery in the Sarmatian Barbaricum.
Anodos. 15, 227-236, 2021. ISSN: 1338-5410.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (1)

14. **Szebenyi, T.:** Római export vagy barbár import?: Megjegyzések a szarmata-római kereskedelmi kapcsolatok jellegéhez a szarmata Barbaricum területére került kerámialeletek kapcsán.
In: Tavasz Szél - Spring Wind 2017. Szerk.: Keresztes Gábor, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 504-515, 2017. ISBN: 9786155586187

Magyar nyelvű absztrakt kiadványok (3)

15. **Szebenyi, T.:** Tipológiai kísérlet egy ritka szarmata kori edénytípuson: a vörösre festett kerámia esete.
In: "100 éves a szegedi régészképzés". A Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékének ünnepi rendezvénysorozata és konfeenciája : Rezüméfüzet. Szerk.: Kulcsár Valéria, Pintér-Nagy Katalin, Szebenyi Tamás, Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszék : Dél-alföldi Régészeti Egylet, Szeged, 39, 2024. ISBN: 9789633069844
16. **Szebenyi, T.:** Megjegyzések a szarmata Barbaricum pecsételt kerámiájához az újabb Pest megyei leletek kapcsán.
In: "Hadak Útján" A népvándorláskor fiatal kutatóinak XXIX. konferenciája. Budapest, 2019. november 15-16.. Szerk.: Sudár Balázs; Türk Attila, PPKE BTK Régészettud. Int. : Martin Opitz K. : BTK MŐT, Budapest, 49-50, 2019. ISBN: 9789639987579
17. **Szebenyi, T.:** Barbaricum pecsételt kerámia Üllő 5-9. lelőhelyen.
In: XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia : Humán Tudományi Szekció. Összefoglalók. Szerk.: Pete László, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Debrecen, 320, 2013. ISBN: 9789633183168

További közlemények

Magyar nyelvű könyvrészletek (1)

18. Tóth, Á. B., Mihácz-Pálfi, A., **Szebenyi, T.:** "Rejtélyes fibulák": régészeti vizsgálatok egy szokatlan tárgycsoport témájában.
In: Párducz 111 : Konferencia Párducz Mihály (1908-1974) emlékére : A Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszéke által 2019. november 4-én szervezett emlékkonferencia anyaga. Szerk.: Istvánovits Eszter, Kulcsár Valéria, Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszék, Szeged-Nyíregyháza, 177-204, 2020. (Monográfiák a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékéről, ISSN 2062-9877 ; 8) ISBN: 9789633067741

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

19. Gyurka, O., **Szebenyi, T.**: Ókori leletek a Debreceni Egyetem Klasszika-filológiai és Ókortörténeti Tanszékének régészeti gyűjteményéből.
Tört. tanulm. 24, 114-135, 2017. ISSN: 1217-4602.

Idegen nyelvű tudományos közlemények külföldi folyóiratban (3)

20. Molnár, Z., Németi, J. L., Liviu, M., Szócs, P., Hágó, A. N., Gindele, R., Gyurka, O., **Szebenyi, T.**: Carei, jud. Satu Mare. Punct Bobald: Campania 2019.
Cronica cercetărilor arheologice din România. 2019, 69-70, 2020. ISSN: 2343-919X.
21. Molnár, Z., Németi, J. L., Liviu, M., Szócs, P., Hágó, A. N., Gindele, R., Gyurka, O., **Szebenyi, T.**, Katócz, Z.: Carei, jud. Satu Mare. Punct Bobald: Campania 2018.
Cronica cercetărilor arheologice din România. 2018, 35-37, 2019. ISSN: 2343-919X.
22. Roman, C. A., Nagy, S., Piroska, E., Tecar, T., Pop, A., Ferenczi, M., Gheorghită, F., Gyurka, O., **Szebenyi, T.**: Luna. Punct: Nod Rutier.
Cronica cercetărilor arheologice din România. 2013, 83-84, 2014. ISSN: 2343-919X.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (1)

23. Gyurka, O., **Szebenyi, T.**: Óskori fémtárgyak a Debreceni Egyetem Klasszika-filológiai és Ókortörténeti Tanszékének régészeti gyűjteményéből: Rézkori csákányok.
In: Tavaszai Szél = Spring Wind 2019 : Tanulmánykötet. III. kötet. Szerk.: Bihari Erika; Molnár Dániel; Szikszai-Németh Ketrin, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 699-705, 2020. ISBN: 9786155586620

Ismeretterjesztő, népszerűsítő cikkek (2)

24. **Szebenyi, T.**: Variációk egy témára - Gondolatok a szarmata-római kapcsolatfelvétel természetéről.
Határtalan régészet. 9 (2), 16-19, 2024. ISSN: 2416-3074.
25. **Szebenyi, T.**, Gyurka, O.: Az antikvitás emlékei egy elfeledett egyetemi gyűjteményben.
Határtalan régészet. 3 (3), 84-86, 2018. ISSN: 2416-3074.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2024.06.21.